

Grób inteligencji 28–31 III H/5008, 5009, 5012, 5013.

B.p. Zginęli z rąk siepaczy hitlerowskich dn. 20 marca 1943 r.

Anisfeld Alfred dr / Barczyński dr / Barczyńska / Barczyński / Berliner Natan Dawid / Bodzechowski Jerzy inż. / Borzykowski Dawid / Broniatowski Ajzyk dr / Broniatowska Mania / Broniatowski Bronieczek / Blumenfeld Dawid dr / Blumenfeld Tonia mgr
Blumenfeld Jerzyk i Romciu¹ / Chajutin-Rozenaft Pola dr / Epsztejn Bernard dr / Epsztejn Irena dr / Epsztejn Alek / Epsztejn Sewuś / Edelist Januszek / Falk Dawid dr / Falk Jadwiga / Falk Hania / Feiner Henryk inż. / Firstenfeld Bernard inż. / Firstenfeld Salomea / Firstenfeld Vera / Ferster Stefania / Gitler Jeremiasz adw. / Gitler Felicja
Gitler Ania / Gitler Itamar / Grunwald Kruza dr / Galster Maurycy / Galster Genia / Glater Leon dr / Gliksztejn Stefan dr / Gliksztejn Stefania mgr / Gutman Leon dr / Geszikter Dawid dzien. / Geszikterowa żona / Halleman Mojżesz dr / Halleman Maria dr / Halleman Jasio / Horowicz Jakub mgr / Horowicz Franciszka / Hamerman Eugeniusz mgr
Kagan Dawid dr / Kagan Helena / Kagan Marian / Kijak Marian dr / Kijak Maria / Kijak Edzio / Kopiński Leon / Kopińska Karola / Kopiński Władysław / Kopiński Maurycy / Kopińska Teresa / Kopiński Adam Waclaw / Kopińska Haneczka / Krauskopf Henryk dr / Krauskopf Edzia / Krauskopf Jerzyk / Kurland Bernard / Kurland Maria
// Kurland Tola / Krauskopf Miriam / Lampel Leon adw. / Lampel Halina / Lewenhof Adolf dr / Lewenhof Leonia / Lewin Mieczysław dr / Lewin Eugenia / Lipiński Julian dr / Lipińska / Lipiński Zygmunt dr / Lipińska Dusia //
// Lipińska Janinka / Pohorille Szymon adw. / Pohorille Bronisława / Pohorille Maryla / Pohorille Rutezka / Praport Stanisław dr / Praport Halina / Praport Jerzyk / Rotbard Zelig / Rotbard Cesia / Rotbard Fela / Richter Dawid / Rozen / Rozenowa żona / Rozen Liliana / Sobol-Kopińska Róża / Sobol Oleś //
// Szykier Alfred dr / Szykier Kata / Szykier Julek / Sztajnic Maurycy dr / Sztajnic Maria / Szpigielman Roman / Szancer Michaś / Tatarka Izio / Tenenbaum Bernard dr / Tenenbaum Zofia dr / Tenenbaum Jurek / Trauner Julian dr / Trauner / Trauner / Tenenbaum Róża / Wiener Elias dr / Wiener Tonia //
// Wiener Sewek / Wiener Lilka / Warmund Wolf dr / Warmund Tara / Warmund Rysio / Weinberg Marek mgr / Weinberg Róża / Weisberg Rachela dr / Zylbersztejn Jakub / Zandsztejn Hilary dr / Zandsztejn Cecylja / Zandsztejn Leoś / Zeif Jakub dr / Zeif żona / Zeif syn / Żerykier Wilhelm / Żerykier Ewa / Galster Jerzy //

DSCF8119-81

ANISFELD Wolf [Alfred ?] dr (?–1943)

Nauczyciel, dyrektor szkół, syjonista. W czerwcu 1939 był dyrektorem Prywatnego Gimnazjum i Liceum Towarzystwa Żydowskich Szkół Średnich i Powszechnych przy ul. Jasnogórskiej 8/10. [54] Dokooptowany do Rady Starszych na początku 1940, w miejsce zwolnionych za sabotowanie pracy Rady. [15] Dyrektor Żydowskiego Gimnazjum i nauczyciel fizyki. Fizyk i matematyk. W getcie wygłaszał odczyty i prelekcje na tematy naukowe. [258] Po przejęciu szkoły i freblówki w domu lekarzy [w małym getcie] w połowie listopada 1942 przez judenrat nadzór nad nimi przekazano dr. Anisfeldowi. Trwało tak do 4 stycznia 1943. Tego dnia wyszukano większość dzieci i wysłano do Radomska, a stamtąd do Treblinki. Od tego czasu nawet Anisfeld nie chciał zajmować się opieką nad dziećmi. [95]

¹ Napis zmieniany, pierwotnie chyba tylko: Blumenfeld Jerzyk.

ANISFELD Wolf Mendel [czy Emanuel?] (1892–1943) syn Mojżesza i Bejli Feigli z d. Piaseckiej, ur. w Krakowie 20 listopada 1892, zamieszkały w Częstochowie NMP 14. Rozwiedziony z Anną z Müllerów. 8 grudnia 1940 w Częstochowie ożenił się z Gitłą Rosą German, panną, ur. w Mielcu 28 lutego 1909, córką Wolfa i Sary Mariemy z Trompeterów, zamieszkałą w Częstochowie Orlicz-Dreszera 4 (akt 379).

W 1903 w Krakowie Moses Anisfeld, s. Mendla i Tauby ożenił się z Bajłą Fajglą Piasecką, c. Salka i Diny Lai, akt 27.

Zginął 20 marca 1943. Na grobie imię Alfred, [grób 5009](#).

Moses Wolf Anisfeld; prywatny; Dietlowska 51

Brener, *Widersztand*, s. 15, 95. Grządzielski, s. 54; Ben Yaari.

BARCIŃSKI Jeremi Michał (1898–1943)

Lekarz. Ur. w Warszawie. Dyplom uzyskał w 1925. Specjalizował się w rentgenologii. Praktykował w Łodzi, gdzie pracował w Szpitalu Żydowskim. Następnie pracował w Instytucie Leczenia Radem. Wprowadził leczenie wysyceniem promieni X metodą Cutarda. W 1939 mieszkał w Łodzi, Gdańska 43. Podczas wojny przebywał we Lwowie, skąd do Częstochowy przyjechał 13 maja 1942. Zginął 20 marca 1943 zamordowany na cmentarzu żydowskim w akcji inteligenckiej. [Grób 5008](#) [mylnie jako Barczyński Juliusz, napis obecnie zniszczony]

[APCz MagCz 9065 Rejestracja przybywających: 322 13.5 Barciński Jeremi Michał ur. 13.9.1898 Salomea 27.5.1897, Jerzy 4.6.1928 lekarz ze Lwowa Przemysłowa 5]

USL 1939, s. 8 (lek.); Brener, *Widersztand*, s. 174; Ben Yaari; Gliński, t. 1, s. 12. YV

BARCIŃSKA Salomea Sulamit (1902–1943)

Gospodyni domowa. Z d. Ginsburg, córka Icchaka. Żona → Jeremiasza Michała. Ur. w Łodzi. Dzieci. → Georg [Jerzy?].

BARCIŃSKI Georg [Jerzy?] (1928–1943)

Syn → Jeremiasza Michała i → Salomei.

Zginął z rodzicami 20 marca 1943.

BERLINER Natan [Nusen] Dawid (1883–1943)

Bogaty kupiec. Syn Berka i Gitli Chany [Gizeli] z Berlinerów. Ur. 4 czerwca 1883 w Częstochowie, akt 58. Współwłaściciel Banku Wymiany. Były działacz społeczny. 16 września 1939 wszedł w skład Rady Sześciu. [12] 1 października 1939 został członkiem Prezydium Rady Starszych z funkcją kasjera. [13] Mieszkał przy Dąbrowskiego 12.

Zginął 20 marca 1943 [skreślone: zamordowany na tut. cmentarzu żydowskim przez żandarmów niemieckich]. [Grób 5008](#).

Wdowiec po Rale z Gotlibów, c. Dawida i Hindy Lai z Berlinerów, ur. 26 grudnia 1882 w Częstochowie, zm. ?????

Dzieci. Dobra ur. 31 października 1913 w Częstochowie. Halina ur. 15 sierpnia 1921 w Krakowie, zam. Order [przeżyła].

MCz, Zaśw. rab. nr 7 z 29 sierpnia 1945. – Brener, *Widersztand*, s. 12, 13. Kromołowski,

Wspomnienia, s. 257; Ben Yari.

BLUMENFELD Dawid [Moszek Dawid] dr (1904–1943)

Lekarz internista. Syn Chila i Hindy. Ur. w Klimontowie. Dyplom uzyskał w 1936 w Pradze Czeskiej. Praktykował w Częstochowie. Dobrowolnie zgłosił się do pracy w TOZ-ie w połowie września 1939. W 1939 [i później?] mieszkał przy al. NMP 6. Zamordowany 20 marca 1943 na cmentarzu żydowskim w akcji inteligenckiej. Zginął z żoną Tonią dzieckiem [Jerzyk Romek]. [Grób 5008 i 5009](#).

Żona → Tonia Chaja Tauba z Kolinów ur. w 1909 [?].

BLUMENFELD Tonia [Chaja Tauba] mgr (1903 lub 1909?–1943)

Farmaceutka. Z Kolinów, córka Hanocha i Dwory.

Żona → Dawida [Moszka Dawida].

Syn → Jerzy ur. 7 czerwca 1936 w Częstochowie, akt 165.

USC, Narodziny mojż. 1936/165. – USL 1939, s. 17 (lek.); *Verzeichnis*, s. 6; Brener, *Widersztand*, s. 46, 174; Gliński, t. 1, s. 30.

BLUMENFELD Jerzy [Jerzy Roman]

Syn → Dawida [Moszka Dawida] i → Toni [Chai Tauby]. Ur. 7 czerwca 1936 w Częstochowie, akt 165. Zginął z rodzicami 20 marca 1943.

BODZECHOWSKI Jerzy [Jakub] inż. (1910, 1914 lub 1915?–1943)

Inżynier włókiennictwa. Syn Barucha i Dory Ur. w Łodzi. W Łodzi mieszkał przy 11 Listopada 20, Kilińskiego 36, w Częstochowie podczas okupacji mieszkał przy Panny Marii 7. Współzałożyciel Komisji Łódzkiej i kuchni dla inteligencji. Pracownik Judenratu w Częstochowie, Wydziału Opieki Społecznej.

Zginął 20 marca 1943. [Grób 5008](#).

[Na liście ofiar Bodzechowski Jerzy inżynier]

Ben Yaari.

BORZYKOWSKI Dawid (1890–1943)

Kupiec branży chemicznej, działacz kupiecki. Członek Rady Starszych, pomocnik komendanta głównego IRU [?]. Wybrany radnym w 1939 r. z listy Zjednoczonego Żydowskiego Bloku Wyborczego. Wszedł w skład Rady Starszych dokooptowany na początku 1940 w miejsce zwolnionych za sabotowanie pracy rady. Zamordowany 20 marca 1942 w egzekucji na cmentarzu żydowskim [?]. Uciekł z samochodu, schwytany po kilku dniach zamordowany na cmentarzu. [Grób 5008](#).

Dawid Lajzer s. rzeźnika Nuchema Zajnwła (s. Herszlika i Bajli Szpryncy z Minców; ur. 27 września 1855 w Koniecpolu) i Fajgli z Kaufmanów (c. Moszka i Chai z Magierów; ur. 18 czerwca 1856 w Częstochowie). Ur. 30 kwietnia 1890 w Częstochowie, akt 116.

Rodzeństwo. Estera Blima. Rojza Gela. Gitla. Chaja Sura. Mordka.

W 1938 produkty chemiczne Borzykowski D. i Ska, Spółka Komandytowa, Katedralna 11 – chemikalia dla przemysłu górniczego, emalierskiego i szklanego. [przemysłowiec, kawaler, syn Nuchema Zajnwła i Fajgli z Kaufmanów, ur. 30 kwietnia 1890 w Częstochowie, mieszkał Katedralna 10, 17 stycznia 1942 na liście reprezentantów Judenratu w Żydowskiej Samopocy Społecznej, w 1943 zabity w Częstochowie – przyjaciel Zalman Bromberg]

APCz, Akta m Cz, t. 12, s. 944, 948. – Brener, *Widersztand*, s. 15, 35; Szwed, s. ? Pietrzykowski, cień swastyki, s. 176.

BRONIATOWSKI Ajzyk Izaak (1897–1943)

Lekarz. Syn Chaskla i Gitli Gustawy z d. Gliksman. Ur. 16 listopada 1897 w Częstochowie. Dyplom uzyskał w 1925 (wg USL 1939 – w 1935). Praktykował jako lekarz ogólny w Częstochowie, w Działoszycach pow. Pińczów (1933[?]-1936), następnie w Krakowie (Felicjanek 27). Podczas wojny do 1941 przebywał we Lwowie, od 29 stycznia 1942 w częstochowskim getcie. Zginął 20 marca 1943 w egzekucji na cmentarzu żydowskim [Brener podał: w Treblince z żoną i 12-letnim dzieckiem].

[Grób 5008](#): Ajzyk, Bronek, Mania.

[APCz MagCz 9065 Rejestracja przybywających: 4 29.1.42 Broniatowski Ajzyk ur. 16.11.1897 – lekarz z Lwowa Warszawska 52/56]

Brener, *Widersztand*, s. 174; Gliński, t. 1, s. 41; Ben Yaari.

BRONIATOWSKA Mania [Regina?] (1899?–1943)

Z Horowiczów, córka Berysia i Sury z Kenigshejtów, ur. 22 lipca 1899 w Częstochowie, akt 286. Dzieci. → Bronek.

BRONIATOWSKI Bronek (1931?–1943)

Syn Ajzyka i Mani. Ur. w Częstochowie [?]. Zginął z rodzicami 20 marca 1942 w Częstochowie.

CHAJUTIN-ROSENSAFT Pola Perla dr (?–1943)

Lekarka. Z Rozenzaftów, córka Wolfa Bera i Ruchli ze Sztajniców. Ur. 18 marca 1912 w Częstochowie. Praktykowała w Częstochowie. Zamordowana przez Niemców 20 marca 1942 w egzekucji na cmentarzu żydowskim. [Grób 5009](#).

Wdowa po Nikodemie Chajutinie, synu Bernarda i Małki, ur. w 1901 w Rosji, zamordowanym w 1942 w Białymstoku.

Gliński, t. 1, s. 52; Ben Yaari.

EDELIST Januszek (?–1943) - sprawdzić

Zginął 20 marca 1943 w egzekucji na cmentarzu żydowskim. [Grób 5009](#).

EPSTEIN [Epsztein] Bernard Berek dr (1898–1943)

Lekarz, urolog. Ur. 1898, dyplom uzyskał 1925, wewn., urolog, Częstochowa, Śląska 6 [1939]. W 1918 był członkiem Legii Akademickiej, [brał udział w obronie Lwowa?]. Po kilkuletniej praktyce na prowincji i specjalizacji z dziedziny urologii w Wiedniu, Lyonie, Paryżu osiedlił się w 1929 w Częstochowie (zam. Śląska [d. Centralna] 4). Był stałym asystentem dra Mikulskiego przy operacjach urologicznych w szpitalu na Zawodziu.

Ur. 27 XII 1898 r. w Radomsku, dr med., lekarz, zam. w Częstochowie.

W roku 1918 zgłosił się jako ochotnik do tworzącej się wówczas w Warszawie Legii Akademickiej (późniejszego 36 pp). Jako jej uczestnik brał z początkiem listopada 1918 r. udział w rozbrajaniu okupantów w Warszawie, następnie w odsieczy Lwowa i w kampanii ukraińskiej do dnia 10 lipca 1919 r. W tym czasie zaawansował na kaprała i przydzielony został do III Kursu Ofic. Gosp. DOK I.

Dnia 1 listopada 1919 r. został przydzielony do szpitala ujazdowskiego, a potem na kurs medyków. Dnia 7 II 1920 r. przeniesiono go w stopniu plut. do baonu sanit. nr 4 w Wilnie, gdzie został podchor. Odkomenderowany następnie dn. 1 IV 1920 r. do komp. Zap. San. nr 3, brał udział w ewakuacji i w walkach z bolszewikami aż do demobilizacji. Dnia 1 stycznia 1921 r. otrzymał nominację na ppor. rez., a od 2 stycznia 1932 r. był porucznikiem-lekarzem rez.

Był członkiem Zw. Żyd. Uczest. Walk o Niep. Polski w Częstochowie. Posiadał: Medal za wojnę, „Orlęta” i odznakę 36 pp „Za Kampanię Ruską”.

Zamordowany 20 marca 1943 na żydowskim cmentarzu w „akcji inteligenckiej”; zginął z żoną Ireną i 2 dziećmi: Alkiem i Sewusiem. [Grób 5009](#).

Żona Irena z Rajcherów ur. w 1903 [?]. Aleksander ur. 2 maja 1936 w Częstochowie, akt 126. Seweryn ur. w 1932 [?].

USC, Narodziny mojż. 1936/126; BJ Czytelnia Rękopisów 7682c. – Urzędowy spis lekarzy 1939, s. 47; *Żydzi bojownicy*, s. 353. Brener, *Widersztand*, s. 174; Słownik biograficzny, t. 1, s. 81, t. 2, s. 573 [uzupełnienie życiorysu]; Wyględowski, s. 206; Ben Yaari.

EPSTEIN Irena dr (1903?–1943)

Bakteriolog. Z Rajcherów [Reichertów?]. Ur. w 1903 [?]. Żona dra Bernarda Epsteina. Zginęła 20 marca 1943 w Częstochowie z mężem i 2 dziećmi. [Grób 5009](#).

Dzieci. **Aleksander** ur. 2 maja 1936 w Częstochowie, akt 126. **Seweryn** ur. w 1932 [?].

Bibl. Ben Yari.

EPSTEIN Aleksander (1936–1943)

Ur. 2 maja 1936 w Częstochowie, akt 126.

EPSTEIN Seweryn (1932?–1943)

Ur. w 1932 [?].

FALK Henryk Chaim dr (1901–1943)

Lekarz laryngolog. Data i miejsce urodzenia oraz przebieg studiów i pracy nieznane. Dyplom uzyskał w 1929. Specjalizował się w laryngologii. Praktykował początkowo w Wilnie, następnie w Częstochowie, gdzie był lekarzem Szpitala Towarzystwa Dobroczynności dla Żydów [1933]. Mieszkał przy P. Marii 37. Na grobie błędnie Dawid. [Grób 5009](#).

Zamordowany z żoną Jadwigą z Rejcherów i 6-letnią córką Anią 20 marca 1943 na żydowskim cmentarzu w „akcji inteligenckiej”.

Anna ur. 5 marca 1936 w Częstochowie (akt 203).

Brener, *Widersztand*, s. 174; Gliński, t. 1, s. 83, t. 3, s. 63; Ben Yaari.

FALK Jadwiga (?–1943)

Z Rejcherów. Zginęła z mężem i dzieckiem 20 marca 1943.

Dzieci. → Anna ur. 5 marca 1936 w Częstochowie (akt 203).

FALK Ania (1936–1943)

Córka → Henryka Chaima i → Jadwigi. ur. 5 marca 1936 w Częstochowie (akt 203). Zginęła z

rodzicami 20 marca 1943.

FEINER Henryk inż. (1904–1943)

Inżynier. Syn Izraela i Chany. Ur. w Częstochowie w 1904. Rozstrzelany 20 marca 1943 w egzekucji na cmentarzu żydowskim w „akcji inteligentkiej”. [Grób 5009](#).

Żona Franka Fajga z d. Rozenwajg, córka Moszka i Heli. Ur. w 1909 w Częstochowie. Była kosmetyczką [cosmetician]. Dzieci. Ryszard ur. 1936 [?]. Żona i syn zginęli w Treblince w 1942 [?].

Ben Yaari.

FERSTER Stefania (?–1943)

Zginęła 20 marca 1943 w egzekucji na cmentarzu żydowskim. [Grób 5009](#).

Ben Yaari. Spis TSKŻ.

FIRSTENFELD Bernard inż. (?–1943)

Rozstrzelany 20 marca 1943 w egzekucji na cmentarzu żydowskim wraz z Werą i Salomeą Sulamith. [Grób 5009](#).

Ben Yaari.

FIRSTENFELD Salomea Sulamit (?–1943)

FIRSTENFELD Vera (?–1943)

Może rodzina zamieszkała w Dreźnie, deportowana 28 października 1938 do Polski [?]. Bernard ur. 1 września 1885. Wera ur. w 1917 w Dreźnie. Salomei nie ma. Wymienieni jeszcze: Rosel z d. Bengen, ur. w 1890. Adolf ur. 2 września 1919 w Dreźnie.

GALSTER Maurycy (1887?–1943)

Ekspedytor. Zginął w egzekucji 20 marca 1943.

Działacz kupiecki i członek zarządu wielu instytucji społecznych. Dokooptowany na początku 1940 do Judenratu w miejsce zwolnionych za sabotowanie pracy. [15] 4 stycznia 1943 po wystąpieniu i śmierci Fiszlewicza i Fajner na Ryneczku Warszawskim był wybrany przez Niemców jako przeznaczony na rozstrzelanie, ale jego uwolnienie wyprosił prezes Judenratu, Kopiński. [97] Pierwszy kierownik IRU (żydowskiej policji). Główny komendant... [?] Znany w getcie jako „Knalster”.

„Kuchnią polową [w „Metalurgii”] zarządzał Maurycy Galster, który był członkiem Judenratu i zwierzchnikiem żydowskiej policji. Znałem Galstera z czasów przedwojennych, kiedy byłem kasjerem w Zarządzie Stowarzyszenia Kupców, gdzie pracowałem jako radca prawny i często kontaktowałem się z nim w sprawach służbowych. Teraz Galster był jednym z tzw. mocnych ludzi w Judenracie i powierzano mu odpowiednie stanowiska, do których potrzebni byli ludzie bezwzględni i energiczni.” [427]

Zginęli Galster Gienia i Jerzy.

[akt ur. 426 z 1918: Jerzy ur. 4 grudnia 1918 w Częstochowie; ojciec Maurycy Galster, mieszkaniec wsi Łazy, zam w Częstochowie Kościuszki 17, l. 32, matka Rebeka z Miętkiewiczów, l. 30.]

[akt ślubu 83 z 1913: 25 maja 1913 w Częstochowie, Mosiek Galster, kawaler, l. 26, syn Szmula

Lejzora i Ruchli z d. Mic, ur. we wsi Zawiercie, mieszkający w Częstochowie i Rebeka Mientkiewicz, panna, l. 25, córka Kałmy i Estery z d. Leberman, ur. i mieszkająca w Częstochowie.]

Brener, *Widersztand*, s. 14, 15, 35, 97.

GALSTER Eugenia Rebeka (1888?–1943)

Z Mientkiewiczów, córka Kałmy i Estery z d. Lederman. Ur. 8 sierpnia 1887 w Częstochowie, w akt 109. Żona Maurycego, ślub w Częstochowie w 1913, akt 83.
Dzieci. → Jerzy ur. 4 grudnia 1918 w Częstochowie, akt 426.

GALSTER Jerzy (1918–1943)

Student medycyny, sanitariusz policji żydowskiej. Syn → Maurycego i → Eugenii Rebeki.
Zginął z rodzicami 20 marca 1943.
GALSTER Jerzy (?–1943)

Policjant żydowski – I Obwód Brygada Sanitarna. 1 II 1942. Zginął 20 marca 1943 w egzekucji na cmentarzu żydowskim. [Grób 5013](#).

porz. Galster Jerzy

I Obwód Brygada Sanitarna (sanitariusz)

Nr 72 odb. 29 stycznia 1942

Ur. 4 grudnia 1918 w Częstochowie

syn Maurycego l. 56 i Eugenii [Rebeki] z d. Miętkiewicz l. 52 w Częstochowie
kawaler

Ukończył Gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Częstochowie 1937

2 stopnie PW w 1935/36 przy 27 pp w Częstochowie

student medycyny, 2 lata studiów na uniwersytecie w Brukseli

Garibaldiiego 28 m 7

W ŻSP od 27 maja 1941. [ŻIH Zespół Rady Starszych w Częstochowie, sygn. 213_44]

Arch. ŻIH, 213/44, k. 1-10. – Ben Yari.

GESZIKTER Dawid (?–1943)

Aplikant adwokacki [na grobie: dzien. jak dziennikarz?]. Zginął z żoną 20 marca 1943 na cmentarzu żydowskim w „akcji inteligentkiej”. [Grób 5012](#).

Jakiś Dawid Giszykter ur. 27 marca 1909 w Częstochowie s. Chaima Fiszla i Mariemy Kościuszki
22 ukończył Gimnazjum Niemca w Radomsku, student

Ben Yaari.

GITLER Jeremiasz [Abram Jeremiasz] (1903–1943)

Adwokat. Syjonista. Syn Ajzyka i Zysli Rajzli z Chamerów. Ur. 2 stycznia 1903 w Łodzi.
Zamordowany z żoną i córkami 20 marca 1943 na cmentarzu żydowskim.

Jako student był komendantem Haszomer Hacair. Były prezes Haszomer Hacair. Dokooptowany na początku 1940 do Judenratu w miejsce zwolnionych za sabotowanie pracy. W I kwartale 1940 został członkiem nowego 7-osobowego Prezydium Judenratu. Był po Pohorillem kierownikiem Wydziału

Ogólnego Rady Starszych. Od końca 1940 [?] był zastępcą Szefa Organizacji, Szymona Pohorille, czuwającego nad pracą wszystkich urzędów Rady Starszych. [14] [Grób 5009](#) i [5012](#).

Ojciec Ajzyk s. Szluma i Gołdy, ur. 1877 w Pilicy. Matka Zysla Rajzla z Chamerów, c. Kalmana i Lai z Zylbersztajnow, ur. 1878 w Pilicy. Bracia Mojżesz Lejzer (1 kwietnia 1907 Częstochowa) i Nuchim (6 kwietnia 1906 Częstochowa) Żona Felicja Pessa Rajzla z Rechtmanów, c. Moszka Majera i Chany z Befelerów, ur. 25 sierpnia 1908 w Czemiernikach. Córki: Ania l. 6 i Itamar l. 5.

[akt ślubu 116 z 1930: 20 czerwca 1930 w Częstochowie, Abram Jeremiasz

Gitler, kawaler, ur. w Łodzi 2 stycznia 1903 i Fajgla Librowicz ...

[akt ur. 150 z 1935: Ora Gitler ur. 14 maja 1935 w szpitalu na Zawodziu w Częstochowie, ojciec Jeremiasz Gitler, adwokat, l. 32, matka Fajgla z Librowiczów, l. 26. Ora Gitler zm. w Częstochowie 20 marca 1943. Akt zgonu nr 594/1946.]

[akt ur. 37 z 1938: Itamar Gitler ur. w Częstochowie 19 stycznia 1938 w Szpitalu Żydowskim przy Mirowskiej, ojciec Abram Jeremiasz Gitler, adwokat l. 35, zam. w Częstochowie NMP 11 i matka Fajgla z Librowiczów, l. 30. Itamar zm. 20 marca 1943 w Częstochowie, akt zgonu 595/1946.]

Brener, *Widersztand*, s. 13, 14, 15, 16. Kromołowski, *Wspomnienia*, s. 258; Ben Yaari.

GITLER Fajgla (1908?–1943)

akt ślubu 116 z 1930: 20 czerwca 1930 w Częstochowie, Abram Jeremiasz

Gitler, kawaler, ur. w Łodzi 2 stycznia 1903 i Fajgla Librowicz ... ????

GITLER Ora Gitler ur. 14 maja 1935 w szpitalu na Zawodziu w Częstochowie, ojciec Jeremiasz Gitler, adwokat, l. 32, matka Fajgla z Librowiczów, l. 26. Ora Gitler zm. w Częstochowie 20 marca 1943. Akt zgonu nr 594/1946.

GITLER Itamar Gitler ur. w Częstochowie 19 stycznia 1938 w Szpitalu Żydowskim przy Mirowskiej, ojciec Abram Jeremiasz Gitler, adwokat l. 35, zam. w Częstochowie NMP 11 i matka Fajgla z Librowiczów, l. 30. Itamar zm. 20 marca 1943 w Częstochowie, akt zgonu 595/1946.

GLATER Leon Lolek [Lajzer] (1909–1945)

Lekarz chirurg. Studiował medycynę na uniwersytetach w Wilnie i Paryżu, nostryfikował się w Wilnie [w 1939?]. Data uzyskania dyplomu nieustalona. Osiadł w Częstochowie, specjalizował się w chirurgii. Pracował w Szpitalu Panny Marii. W czasie wojny był pracownikiem TOZ. Po likwidacji małego getta był w obozie na Rakowie. W styczniu 1945 wywieziony do Niemiec, zginął w Buchenwaldzie.

TOZ wznowił działalność w połowie września 1939, kilka tygodni później do pracy zgłosił się Glatter [w listopadzie ? 1939].

Lekarz. „Był moim kolegą szkolnym, ukończył studia w Paryżu, Pracował w Szpitalu NMP, zginął w styczniu wśród wyprowadzonych z obozu w Częstochowie jakoby na wolność przez Niemców”.

[Grób 5012](#): Leon [błędnie].

Lajzer Glater, s. Adolfa [Icka Arona] i Sury z Prozerów, ur. 17 lipca 1910 w Częstochowie. Rodzice. Adolf [Icek Aron], s. Abrama Majera i Frymety Frani z Rechniców, ur. 3 stycznia 1882 w Częstochowie, kupiec hurtownik, zginął w 1942 w Treblince. Sura z Prozerów, c. Herszlika i Jentli z Zerkowiczów, ur. 11 marca 1886 w Częstochowie, zginęła w 1942 w Treblince. Rodzeństwo. Markus Marek ur. 17 czerwca 1908 w Częstochowie, inżynier elektryk, kawaler, zginął w 1942 w Treblince. Janina ur. 21 marca 1928 w Częstochowie, zginęła w 1942 w Treblince.

Bibl. Brener, *Widersztand*, s. 46, 174; Gliński, t. 3, s. 81; Wyględowski, s. ?

GLIKSZTAJN Stefan dr (1918–1943)

Lekarz. Syn Marcina i Ady. Urodzony 26 stycznia 1918 w Krakowie. Przed wojną mieszkał w Krakowie, Retoryka, podczas wojny w Częstochowie, Warszawska 43. Zabity 20 marca 1943 z żoną → Stefanią na cmentarzu żydowskim w „akcji inteligenckiej”. [Grób 5012](#): dr Stefan i mgr Stefania.

Brener, *Widersztand*, s. 174; Ben Yaari.

GLIKSZTAJN Stefania mgr (1917–1943)

Magister chemii. Z Lipskich, córka Ludwika i Celiny. Ur. 15 sierpnia 1917 w Częstochowie. Zabita 20 marca 1943 z mężem → Stefanem na cmentarzu żydowskim w „akcji inteligenckiej”.

Grünwald Kruza [Kruża] (1886–1943)

Lekarka „Grunwald Kruza, P. Marii 32”. Lekarka chorób kobiecych, akuszerka. Ur. 1886 w Krakowie, wyzn. mojż., 23 lipca 1913 Uniw. w Wiedniu, wolnopracująca, Kasa Chorych, Aleja 20 [30 – 1928] [Kościuszki 17 – 1927], kwiecień–maj 1920 szpital etapowy w Brześciu Lit. Zamordowana 20 marca 1943 na żydowskim cmentarzu w Częstochowie w akcji inteligenckiej. [Grób 5012](#).

Bibl. Wyględowski, s. 204; Kalendarz Handlowo-Przemysłowy 1927; ExCz 1928, nr 158, s. 3. Brener, *Widersztand*, s. 174; *Verzeichnis der Mitglieder der Heilberufe im Generalgouvernement*, Krakau 1944; Ben Yari.

GUTTMAN Leon dr (1893–1942)

Lekarz ogólny. Syn Sulamit. Ur. w 1893 w Tarnopolu. W latach 1919–1923 studiował we Lwowie, a następnie na Wydziale Lekarskim uniwersytetu w Bratysławie. Dyplom lekarza medycyny otrzymał w 1926, a nostryfikował we Lwowie w 1928. Praktykował w Skałacie koło Tarnopola, gdzie był także sekundariuszem Szpitala Powszechnego przy ul. Sienkiewicza (mieszkał przy Piłsudskiego), a od 1933 [?] w Częstochowie, był lekarzem Ośrodka Zdrowia TOZ. Mieszkał przy P. Marii 8 (w 1933), Nowym Rynku 4 (w 1939) i Berka Joselewicza 3 (w 1941). Zginął w małym getcie 27 grudnia 1942. Miał w getcie dyżur nocny i wbrew ostrzeżeniom personelu udał się w nocy do domu chorego. W drodze został postrzelony przez patrol niemiecki i zmarł w szpitalu w getcie. Wymieniony na grobie ofiar 20 marca 1943, [grób 5012](#).

Żona Felicja (z d. Kijak?) z synkiem [Bolesławem?] uratowała się; po wojnie w Izraelu.

Bibl. Brener, *Widersztand*, s. 174; Wyględowski, s. 206.

HALLEMAN Maria Mariema (1900–1943)

Z d. Fajner Ur. 1900 w Częstochowie, akt 48. Dyplom otrzymała 23 maja 1928 na UJ (według USL 1939 – w 1927). Praktykowała w Częstochowie, w 1933 jako internistka, mieszkała przy Kościuszki 14 (w 1936 przy Waszyngtona 18).

Lekarka pediatra. Żona Moszka Hallemana, lekarza. W 1939 mieszkała przy ul. Katedralnej 7, w 1940 przy ul. P. Marii 6. Dobrowolnie zgłosiła się w połowie września 1939 do pracy w TOZ-ie. Zginęła z mężem i 6-letnim synkiem Jasiem 20 marca 1943 na żydowskim cmentarzu w akcji inteligenckiej. [Grób 5012](#).

Była kierownikiem Miejskiej Stacji Opieki nad Matką i Dzieckiem, pracowała w Przychodni

Miejskiej.

Mariema Fajner ur. 31 stycznia 1900 w Częstochowie. Rodzice. Szmul s. Jakuba i Estery z d. Cenow [?], ur. 15 czerwca 1872 w Piotrkowie, kupiec. Laja z Markowiczów, c. Joachima i Rozalii z Markowiczów, ur. 12 marca 1879 w Częstochowie. Rodzeństwo. Temera ur. 22 października 1902 w Częstochowie. Mojżesz Chaim ur. 18 stycznia 1905 w Częstochowie. Anna ur. 1 października 1906 w Częstochowie. Regina ur. 1 października 1906 w Częstochowie.

Bibl. Rocznik lekarski 1933/34, ł. 101; USL 1939, s. 75 (lek.); Brener, *Widersztand*, s. 46, 174; *Verzeichnis*, s. 46; Gliński, t. 1, s. 134.

HALLEMAN Moszek Mojżesz (1898–1943)

Lekarz. Ur. w 1898 w Częstochowie [?]. Dyplom uzyskał w 1927, specjalizował się w ginekologii i położnictwie. Praktykował w 1933 w Gnaszynie i w Częstochowie. Był również lekarzem przemysłowym. Mąż lekarki Miriam Halleman. Zginęli wraz z 6-letnim Jasiem 20 marca 1943 na cmentarzu żydowskim w „akcji inteligenckiej”. [Grób 5012](#).

Żona Mariema z Fajnerów. Syn Jan ur. 26 maja 1936 w Częstochowie (akt 145).

USC, Narodziny mojż. 1936/145. – Rocznik Lek. 1933/34, szp. 142; USL 1939, s. 75 (lek.); Brener, *Widersztand*, s. 174; Gliński, t. 1, s. 134.

HALLEMAN Jan (1936–1943)

Syn Mojżesza i Marii. Ur. 26 maja 1936 w Częstochowie (akt 145). Zginął z rodzicami 20 marca 1943.

HAMERMAN Eugeniusz (?–1943)

Aplikant adwokacki. Zamordowany 20 marca 1943 na cmentarzu żydowskim. [Grób 5012](#).

Ben Yaari.

HOROWICZ Jakub (1912?–1943)

Aplikant adwokacki, był jednym z przywódców Hanoar Hacijoni w Częstochowie. Ur. w 1912 w Częstochowie. Zginął z żoną Franciszką (z d. Fiszpan) 20 marca 1943 w egzekucji na cmentarzu żydowskim w wieku 32 lat. [Grób 5012](#).

Ben Yaari. B. Orensztajn, Churban Czenstochow, s. 34. YV

Horowicz Frania Frajda z d. Fiszpan, c. Mendla i Reginy, zginęła w wieku 28 lat (siostra Regina Fiszpan w Izraelu).

Frانيا z d. Fiszpan, prawnik, c. przemysłowca Natana Mendla i Reginy z d. Fajga, ur. 23 września 1913 w Częstochowie. Mieszkali w domu jej rodziców, róg Nowy Rynek 6 i Warszawska 1.

IGIEL Henryk dr (?–1943)

Lekarz okulista. Dyplom uzyskał w 1907. Pochodził z Rawy Ruskiej. W latach 1933–1939 praktykował we Włocławku, był ordynatorem Szpitala św. Antoniego przy ul. Toruńskiej 15, mieszkał przy ul. 3 Maja 22 (w 1933) i ul. Cyganka 24 (w 1939). W Częstochowie pracował od 1941

(mieszkał przy NMP 31). Zginął z żoną i dwiema dorosłymi córkami 20 marca 1943 w egzekucji inteligencji żydowskiej, pochowani w zbiorowej mogile.

Verzeichnis, s. 33; Brener, *Widersztand*, s. 174; Gliński, t. 1, s. 146.

KAGAN Dawid dr (1898–1943)

Lekarz internista. Ur. 1898, dyplom 1926. Był lekarz oddziału dra Gerszona Lewina w Warszawie i oddziału płucnego prof. Wilhelma Neumana w Wiedniu. Praktykował w Częstochowie od 1929, był ordynatorem Szpitala Towarzystwa Dobroczynności dla Żydów, mieszkał przy Panny Maryi 11, a w 1940 przy ul. Garibaldiiego 16.

Zginął z żoną Heleną i 12-letnim synem Marianem 20 marca 1943 na żydowskim cmentarzu w egzekucji inteligencji żydowskiej. [Grób 5013](#).

Rocznik lekarski 1933/34, s. 102; USL 1939, s. 93; ExCz 1929, nr 253, s. 2; *Verzeichnis*, s. 38; Brener, *Widersztand*, s. 174; Gliński, t. 1, s. 163.

Kijak Marian [Mojżesz Fajtel, Mosze Fajwel] (1887–1943)

Lekarz stomatolog, internista. Ur. 28 czerwca 1887 w Rozprze k. Piotrkowa. Dyplom uzyskał w 1929 w UW. Praktykował w Częstochowie, gdzie był jednym z najbardziej popularnych i szanowanych lekarzy w społeczności żydowskiej. Podporucznik WP. Wypełnił ok. 1941 [?] ankietę Izby Lekarskiej podając praktykę w chorobach jamy ustnej i zębów. W 1933 przy al. Wolności 3/5, w 1939 przy al. NMP 14. Zginął z żoną Miriam Marią z Najmanów (lat 39) i 10-letnim Edziem 20 marca 1943 na żydowskim cmentarzu w akcji inteligentkiej. [Grób 5013](#).

Edward ur. 9 stycznia 1933 w Częstochowie (akt 3), zginął 20 marca 1943 w Częstochowie.

Bibl. Roczn. Lek. 1933/34, szp. 101; USL 1939, s. 101 (lek.); Brener, *Widersztand*, s. 175; Wyględowski, Chirurgia, s. 60; Gliński, t. 2, s. 218 [fot.]; Ben Yari.

Kijak Miriam (1904?–1943)

Z Najmanów. Ur. w Warszawie. Żona lekarza Mariana Mojżesza Kijaka. Zajął się gospodarczym prowadzeniem punktu dożywiania dzieci w małym getcie w domu lekarzy przy ul. Mostowej 9 na początku listopada 1942. Kierownikiem był Liber Brener, a wychowawczynią freblistka Helena Wajnrajch.

Bibl. Brener, *Widersztand*, s. 94.

KOPIŃSKA Augusta z Winterów (1884–1943)

Córka Abrama i Beli [Perli?] z d. Rotwein. Żona Lejba, matka Jerzego i Władysława. Ur. 20 kwietnia 1884 w Krakowie. Zginęła 20 marca 1943 w akcji purymowej.

Bibl. APCz, Akta m Cz 27/12, s. 1004.

KOPIŃSKI Lejb Leon (1885–1943)

Handlowiec. Syn Wolfa i Gołdy z Winerów. Ur. 20 grudnia 1885 w Częstochowie, zm. 20 marca 1943 w Częstochowie.

W 1909 w zarządzie Towarzystwa Śpiewaczego „Lira”. W 1914 był członkiem zarządu

(gospodarzem) Towarzystwa Muzyczno-Literackiego „Lira” i członkiem zarządu „Liry”. W 1914 na Zawodziu miał skład drewna. W 1917 należał do współzałożycieli Gimnazjum Żydowskiego. Był członkiem zarządu Stowarzyszenia Kursów Hebrajskich.

Bibl. APCz, Urodzenia moich. 212/1885; APCz, Akta m Cz 27/12, t. 3, s. 1004 – GazCz 1909, nr 136 (19 XII), s. 9; GCz 1909, nr 161, s. 2; Handlowiec 1914, s. 259, 299; GCz 1917, nr 150, s. 2; Biuletyn 1998, 10/1, s. 37.

Brat Maurycego Kopińskiego. Urodzony w 1881 lub 1882. Przemysławiec, fabrykant branży drzewnej, działacz syjonistyczny, były członek zarządu towarzystwa kulturalnego „Lira” i członek zarządu hebrajsko-polskiego Żydowskiego Gimnazjum.

Uczył się w chederze i jesziwie, potem studiował w Niemczech. W młodości należał do SDKPiL, potem jednak przeszedł do syjonizmu i stał się jednym z najsilniejszych bojowników hebraizmu.

W 1908 uczestniczył w założeniu „Liry” [obok Mosze Zandsztajna był inicjatorem jej założenia; syjoniści proponowali nazwę Hazmir, wygrali asymilatorzy z propozycją Lira; posługiwano się też językiem polskim – 80] i przez cały czas jej istnienia był jednym z najaktywniejszych działaczy. Często miał otwarte odczyty i prowadził dyskusje z jidyszystami, prezentując idee „Hubbi szepes iwr”.

Chociaż sam mówił po żydowsku i pisał w prasie żydowskiej w Częstochowie, jego rozwiązaniem było: polski albo hebrajski.

Jego syjonizm był bardziej duchowy niż terytorialny. Słowem i pismem głosił ideę oched hem, która uczyła, aby zagłębić się w literaturze talmudycznej i nowoczesnej hebrajskiej.

Do II wojny światowej działał w szeregu społecznych instytucji.

16 września 1939 wskazany przez komisarza Krügera jako członek Rady Sześciu. Został wybrany przewodniczącym Rady. 1 października 1939 wezwany do Stadthauptmanna otrzymał polecenie rozszerzenia Rady do 24 osób. Po wyborach uzupełniających do Rady wszedł do 5-osobowego Prezydium jako jego przewodniczący. 20 marca 1943 został zamordowany przez nazistów na częstochowskim cmentarzu żydowskim razem z pozostałymi członkami Judenratu i żydowskiej inteligencji.

Żona Augusta z Winerów, c. Abrama Berka vel Adolfa i Marii z Rotwejnów, ur. 20 kwietnia 1884 w Krakowie, zginęła 20 marca 1943. Ślub w Krakowie w 1909, akt 252. Dzieci. Jerzy ur. 2 marca 1911 w Częstochowie, → Władysław ur. 6 lipca 1925 w Częstochowie.

[Grób 5013.](#)

Czenstochower Jidn, s. LXXXV–VI [85–86], [fot.]; Brener, *Widersztand*, s. 12, 13.

KOPIŃSKI Władysław (1925–1943)

Syn Lejba i Augusty z Winerów, brat Jerzego. Ur. 16 lipca 1925 w Częstochowie.

Bibl. APCz, Akta m Cz 27/12, t. 3, s. 1004.

KOPIŃSKI Władek

Rudowłósy. Syn Lejba Kopińskiego. Dołączył [w trzecim rzucie?] do grupy z Nadrzecznej 66. [115] Rówieśnik [?] J. Einhorna, razem uczyli się w społecznej szkole żydowskiej. Miał 18 lat, gdy 20 marca 1943 wyskoczył z auta wiozącego żydowską inteligencję na cmentarz żydowski na rozstrzelanie. [102]

Bibl. Brener, *Widersztand*, s. 102, 115; Einhorn, s. 30.

KOPIŃSKI Moszek Maurycy (1893–1943)

Przemysławiec i działacz społeczny. Syn Abrama Wolfa i Gołdy z Winerów. Ur. 22 stycznia 1893 w Częstochowie, zm. po 20 marca 1943. Brat przewodniczącego Judenratu, Leona Kopińskiego.

Dokooptowany do Judenratu na początku 1940 w miejsce zwolnionych za sabotowanie pracy. Kierownik Wydziału Pracy Przymusowej Rady Starszych. 20 marca 1943 zbiegł przed egzekucją, po kilku dniach został wytropiony przez Gestapo i zamordowany na cmentarzu żydowskim. Pochowany w zbiorowej mogile ofiar 20 marca.

Żona Teresa z Fajgenblatów, c. Mordki i Mariemy z Bryłów, ur. 26 grudnia 1897 w Częstochowie. Syn Adam Waclaw ur. 3 stycznia 1926 w Częstochowie i córka Haneczka ur. 13 listopada 1932 w Częstochowie.

W 1938 wyroby chemiczne Maurycy Kopiński, Olsztyńska 1.

Bibl. *Czenstochower Jidn*, s. LXXXV [85], [fot.?]; Brener, *Widersztand*, s. 14, 15; Kromołowski, *Wspomnienia*, s. 258, 404.

KOPIŃSKI Adam Waclaw

Syn Maurycego i Teresy z Fajgenblatów. Ur. 3 stycznia 1926 w Częstochowie. Zginął 20 marca 1943.

KOPIŃSKA Haneczka

Córka Maurycego i Teresy z Fajgenblatów. Ur. 13 listopada 1932 w Częstochowie. Zginęła 20 marca 1943.

KRAUSKOPF Henryk [Hersz, Herszlik] (1897–1943)

Lekarz ginekolog. Ur. 12 kwietnia 1897 w Częstochowie. Dyplom dra w.n.l. uzyskał w 1927. Praktykował w Łodzi (Zgierska 15). Do Częstochowy przybył zapewne już po utworzeniu getta. Zginął z żoną Edzią i dwójką dzieci [Miriam i Jerzyk] 20 marca 1943 na cmentarzu żydowskim [Brener podał – w Treblince]. [Grób 5013](#).

Syn kupca Szlamy (s. Markusa i Bajli z Kamińskich, ur. 30 kwietnia 1869 w Mstowie) i Liby Laury z Półtawskich (c. → Moszka Mowszy Chaima 1840?–1906 i Mariemy z Rozenbergów, ur. 1872 w Nowogródku). Żona Edzia [Estera Liba] z Nutkiewiczów, c. Michała i Dwojry z d. Lent, ur. 16 listopada 1907 w Łodzi. Zginął w 1943 w Radomsku [chyba na początku stycznia 1943 deportowany do Treblinki; byłby jednym z lekarzy wywiezionych z rodzinami do Radomska w połowie grudnia 1942?].

Dzieci. Jerzy ur. 2 września 1929 w Łodzi. Miriam lat 4 (ur. 1938–1939?).

P[an] Henryk Krauskopf, syn miejscowego kupca Szlamy Krauskopfa, w tym tygodniu otrzymał na Warszawskim Uniwersytecie tytuł dra medycyny.

Bibl. USL 1939, s. 115 (lek.); Brener, *Widersztand*, s. 174; Gliński, t. 1, s. 207; Ben Yari. CzCzajtung 1927 nr 12 s. 4.

KRAUSKOPF Estera Edzia (?– 1943)

Żona lekarza, Henryka Krauskopfa. Zamordowana 20 marca 1943 w egzekucji inteligencji na cmentarzu żydowskim lub w styczniu 1943 w Treblince. [Grób 5008](#).

Dzieci. Jerzy l. 12 i Miriam l. 4.

Bibl. Ben Yari.

KURLAND Bernard (1898–1943)

Prokurent wielkiej firmy. Dokooptowany do Judenratu na początku 1940 w miejsce zwolnionych za sabotowanie pracy. [15] Kierownik Wydziału Pracy w małym getcie. 20 marca 1943 był jednym z 6 mężczyzn, którzy uciekli z aut wiozących żydowską inteligencję na egzekucję. [102] Po kilku dniach Gestapo wpadło na ślad 5 uciekinierów i schwytało ich. Degenhardt „ułaskawił” Kurlanda. [102]

26 czerwca 1943 podczas likwidacji małego getta ważyły się losy grupy chłopców w wieku 12–15 lat, których Degenhardt chciał wysłać na śmierć. Bernard Kurland zwrócił się do dyrektora fabryki amunicji Hasag, Lihta, a ten stwierdził, że chłopcy mu się przydadzą w fabryce. [110]

„Osobą odpowiedzialną za żydowską administrację jest szanowany przez wszystkich Bernard Kurland. To właśnie on jest naszym pośrednikiem w kontaktach z dyrektorem Lüthem i oberwerkschutzleiterem Klemmem. On też reprezentuje nas wobec majstrów. Jego interwencje niestety rzadko przynoszą pozytywne efekty, bo Kurland nie ma żadnej władzy. Wyróżnia się tylko swym imponującym wzrostem, dumną postawą i osobistym autorytetem, a także pewnym zaufaniem Lütha. Kurland ma dwóch współpracowników: starszy z nich to utykający trochę Zylberszac, a młodszy nazywa się Marzej Krauze. Sądzę, że wszyscy więźniowie mają pełne zaufanie do Kurlanda i nigdy nie słyszałem, żeby ktoś twierdził inaczej. Kurland jest nieustraszonym, dobrym człowiekiem. Już jednak w nocy z 19 na 20 lipca odbyła się ogromna selekcja robotników obozu prowadzona przez kierownictwo zakładu pod nadzorem kapitana Schutzpolizei Degenhardta. Na śmierć przeznaczono wówczas 260 osób, w tej liczbie Bernarda Kurlanda. W następnym dniu grupę tę powiększono o policjantów żydowskich i członków ich rodzin oraz robotników uprzętających teren zlikwidowanego małego getta i magazynów Schupo. W sumie było to ponad 500 osób. Rozstrzelano je na cmentarzu żydowskim.

Kurland Maria [żona Bernarda ?] wymieniona razem z Bernardem na nagrobku [5013](#) – grobie ofiar z 20 marca 1943.

Ber s. Izaaka i Pesli z Konów, ur. 13 czerwca 1898 w Miechowie. Żona Mindla z Edelistów, c. Jakuba Wolfa i Kazy z Bemskich, ur. 2 grudnia 1897 w Częstochowie. Córka Teodora ur. 25 września 1922 w Częstochowie.

Bibl. Brener, *Widersztand*, s. 15, 102, 110; Einhorn, s. 138–139; *Hasag w Częstochowie*.

KURLAND Tola Teodora (1922–1943)

Tola Kurland [?] zginęła 20 marca 1943 w egzekucji na cmentarzu żydowskim. [Grób 5008](#).

Bibl. Ben Yari. [Może Kurlandowie zabrali ze sobą Januszkę Edelista?]

LAMPEL Leon dr (?–1943)

Dr praw UJ, redaktor wychodzącego w Katowicach w języku polskim i niemieckim czasopisma „Wirtschaftskorrespondenz für Polen”, dyrektor Zjednoczenia Gospodarczego na polskim Górnym Śląsku, autor wielu prac ekonomicznych. Zginął 20 marca 1943 w egzekucji na cmentarzu żydowskim. [Grób 5008](#).

Zginął z żoną Haliną ze Stillerów, c. Zygmunta Zysmana i Szejny Tauby z Kaminerów. ur. 27 kwietnia 1901 w Częstochowie, akt 193.

ExCz 1929, nr 284, s. 2; Ben Yaari.

LEWENHOF Adolf dr (1900?–1943)

Zabity 20 marca 1943 na cmentarzu żydowskim z Leonią Lewenhof. [Grób 5008](#).

Adolf Lewenhof ur. ok. 1900 w Sosnowcu, s. Izydora i Reginy z d. Faust. Mąż Leonii. Przed wojną mieszkał w Sosnowcu, podczas wojny we Lwowie. Zginął z żoną 20 marca 1943 w Częstochowie. YV

LEWENHOF Leonia (1904?–1943)

Przed wojną mieszkała w Sosnowcu i Lwowie, podczas wojny we Lwowie i Częstochowie. Zginęła w egzekucji 20 marca 1943. Żona → Adolfa.

LEWIN Mieczysław Majer dr (1895–1943)

Lekarz pediatra internista. Syn Berka i Machli z Breszelów. Ur. 21 kwietnia 1895 w Pabianicach, dyplom uzyskał w 1925. W 1935 w Kole LOPP Lekarzy i Farmaceutów m. Częstochowy. Praktykował w Częstochowie. W 1939 w Przychodni Specjalistów (z Bielunasem, Kahlem, Bukowskim, Piltzem) przy ul. Wolności 18 m 3. Był sekretarzem zarządu Związku Zawodowego Lekarzy Państwa Polskiego.

Lekarz. W 1939 przy Wolności 11, w 1940 gabinet [mieszkanie?] przy al. Wolności 1. Zginął z żoną [Eugenią?] 20 marca 1943 na żydowskim cmentarzu w Częstochowie w akcji inteligenckiej. [Grób 5008](#).

Rodzice. Berek s. Majera i Princy z Trajtlinów, ur. 20 maja 1862 w Pabianicach. Kupiec. Machła z d. Breszel, c. Dawida i Lai z Chekmanów, ur. 16 grudnia 1864 w Częstochowie. Żona Eugenia z Szajnów, c. Izaaka i Pauliny z Wertchaimów.

[
k. 84

odpis zaświadczenia

Der Kriegsgef. Gef. Jude: Dr. med. Lewin Mieczysl. geb. am. 21.4.1895 hier wohnhaft Aleji-woln.11 wurde angeblich aus der Gef. am 6.III.40 in Lamsdorf entlassen u. hat sich hier im Polizeibüro gemeldet. Er hat sich noch in Einwohnermeldeamt zu melden u. dort auch einen neuen dt. Personalausweis zu beantragen. Eine Entlassungsbeschein konnte er nicht vorlegen u. hat lediglich eine Metallmarke mit folg. Aufschrift vorgelegt. Die Marke wurde ihm belassen.

Stalag VIII B.N.3.

Tschenstochau, den 8.3.1940. Der stadthauptmann als Ortspolizeibehörde I.A. podpis nieczytelny. Nr. 152.

Za zgodność: Naczelnik Wydziału Administracyjnego E. Chadziński]

Bibl. Akta mCz 27/5, s. 2723. – GCz 1935, nr 36 (13 II), s. 3; Spis telefonów 1939, s. 52; USL 1939, s. 129 (lek.); Brener, *Widersztand*, s. 175; *Verzeichnis*, s. 52; Gliński, t. 1, s. 227; Ben Yari.

/ Lipiński Julian dr / Lipińska / Lipiński Zygmunt / Lipińska Dosia //
// Lipińska Janinka

Lipiński Idel vel Julian, s. Chaima Zanwla i Idy Bajli z Holców, ur. 4 stycznia 1888 w Płocku, lekarz internista. Mieszkał NMP 24, przyjmował ? NMP 1; podczas okupacji – Garibaldiiego 28. Pracował w Żydowskim Szpitalu i prywatnej lecznicy [praktyka?]

Estera Lipińska z d. Haftke c. Mordechaja i Reli z Hamburgerów, ur. 11 grudnia 1882 w Częstochowie, 1 voto Hamburger, wdowa; zam. Lipińska; zginęła na cmentarzu żydowskim 20 marca 1943.

Dzieci. Zygmunt ur. 17 maja 1915 w Wieluniu.

Józef ur. 8 lutego 1917 w Częstochowie, przeżył, w Izraelu.

Zygmunt Lipiński kawaler ur. w Wieluniu 17 maja 1915 s. Idela vel Juliana i Estery z d. Haftka zam. w Częstochowie Garibaldiego 28 i Dobra Gąsiorowicz panna ur. w Częstochowie 22 kwietnia 1915 c. Icyka Jakuba i Chany z d. Świdorskiej zam. w Częstochowie Garibaldiego 28 zawarli ślub 27 listopada 1941 w Częstochowie, akt 246.

Janinka

! PARASOL Herman

Komendant policji żydowskiej w obozie pracy przymusowej dla Żydów, w tzw. małym getcie. [338] „Był on wcześniej podoficerem w polskiej armii [...]. Inny dawny oficer polskiej armii Auerbach oraz pewien prawnik wyznaczeni zostają na współpracowników Parasola.” [71]

Bibl. Kromołowski, *Wspomnienia*, s. 338; Einhorn, s. 71.

Parasol[owa] ?

Żona Hermana Parasola, komendanta policji żydowskiej „znana jest z ręcznie szytej bielizny i pidżam”. [75] Mieszkała w domu rzemieślników.

Bibl. Einhorn, s. 75.]

POHORILLE Leonia z Wittlinów (1885–1943)

Ur. w Krzywem w 1885 córka Ejziga i Hindy z Neubauerów, żona Szymona. Zginęła 20 kwietnia [??] 1943 w Częstochowie na tut. cmentarzu żyd. **Grób 5009**: brak imienia Leonii; podano jeszcze Bronisława, Maryla, Ruteczka Pohorille.

Bibl. MCz, Zaśw. rab. nr 24 z 4 października 1945. – Ben Yari.

POHORILLE Szymon (1887–1943)

Adwokat, członek RM. Syn Mojżesza i Szajndli z Farbów, mąż Leonii z Wittlinów. Ur. 1887 w Brzeżanach, zginął 20 marca [w zaśw. podano 25 marca] 1943 w Częstochowie. Od 1926 do 1929 [?] był członkiem komisji rewizyjnej Częstochowskiego Towarzystwa Przeciwgruźliczego.

Adwokat. Działacz Częstochowskiego Towarzystwa Przeciwgruźliczego. Wybrany radnym w roku 1925 z listy Zjednoczonego Żydowskiego Komitetu Wyborczego. Zasiadał w Obywatelskim Komitecie Opiniodawczym do walki z drożyzną.

Dokooptowany do Judenratu na początku 1940 w miejsce zwolnionych za sabotowanie pracy. Początkowo szef Wydziału Spraw Ogólnych Rady Starszych. W I kwartale 1940 wszedł do 7-osobowego Prezydium Judenratu. Od końca 1940 Szef Organizacji. Miał nadzór nad wszystkimi urzędami Judenratu. Jego zastępcą był Gitler. [13, 14, 15, 16]. **Grób 5009**: brak imienia Leonii; podano jeszcze Bronisława, Maryla, Ruteczka Pohorille.

Bibl. USC, Zgony mojż. 23/1945; MCz, Zaśw. nr 23 z 4 października 1945.– Sprawozdanie z działalności Częstochowskiego Towarzystwa Przeciwgruźliczego od 3 X 1926 do 1 I 1929, Częstochowa 1929, s. 4.; Brener, *Widersztand*, s. 13, 14, 15, 16; Szwed, s. ?

PRAPORT[owa] Halina (1909–1943)

Z Serejskich, córka Szmula i Szajndli z Lewinów, żona Stanisława [Szulima], matka Jerzyka. Ur. 26 lutego 1909 w Łodzi. Zginęła 20 marca 1943 w egzekucji na cmentarzu żydowskim. [Grób 5009](#).

Bibl. APCz, Akta m Cz 27/36, t. 10, k. 1187–8, 1189–90. – Ban Yari..

PRAPORT Szulim [Stanisław] dr (1896–1943)

Lekarz ginekolog. Syn Fajwla i Entli z d. Grabiner, brat Mojżesza, Zendela, mąż Haliny z Serejskich. Ur. 1 października 1896 w Częstochowie. Dyplom 1925. W 1927 przedstawiciel TOZ, członek Komisji Sanitarno-Administracyjnej Urzędu Zdrowia Tymczasowego Zarządu Magistratu m. Częstochowy. Łódź, ul. Gdańska 93 [1932 i 1939]. Podczas okupacji przy P. Marii 11. Zginął 20 marca 1943 w egzekucji na cmentarzu żydowskim. Zginął z żoną i 8-letnim Jerzykiem 20 marca 1943 na żydowskim cmentarzu w akcji inteligenckiej. [Grób 5009](#).

Bibl. APCz, Akta m Cz 27/36, t. 10, k. 1187–8, 1189–90. – Rocznik lekarski 1932/33, ł. 436; Spis lekarzy 1939, s. 181; Verzeichnis, s. 74; Brener, *Widersztand*, s. 175; Ben Yari.

Jerzy Jeremiahu Praport ur. 1935 w Łodzi.

RICHTER Dawid (?–1943)

Zamordowany 20 marca 1943 na cmentarzu żydowskim. [Grób 5009](#).

Może Dunek Rychter, prawnik, ur. w 1912 we Lwowie; przed wojną mieszkał w Częstochowie.

Bibl. Ben Yari.

ROTBARD Cesia Cutla (1893–1943)

Z d. Szajn, córka Sandla i Szyfry z d. Grynbaum. Ur. 13 lipca 1893 w Częstochowie, zamordowana 20 marca 1943 na cmentarzu żydowskim. [Grób 5009](#).

Żona Zelig Rotbarda (zob.).

ur. 27 maja 1893 w Częstochowie (akt 191), handlarz (żona Curtla z Szajnow, c. Samuela i Szyfry z Grinbaumów, ur. 13 lipca 1893 w Częstochowie)

Ben Yaari.

ROTBARD Fela [Fajgl] (1923?–1943)

Młodsza córka Zelig i Cesi z d. Szajn. Miała 20 lat, gdy zginęła 20 marca 1943 jako pierwsza ofiara w egzekucji inteligencji na cmentarzu żydowskim. [Grób 5009](#).

Brener, *Widersztand*, s. 101, 102; Ben Yaari.

ROTBARD Zelig Zelik (1893–1943)

Syn Icka Berka i Szpryncy z d. Karmazyn. Jego rodzice [a przed wojną już on sam] prowadzili sklep skórzany na Starym Rynku 23 [sprzedaż skór twardych i artykułów garbarskich]. Ur. 27 maja 1893 w Częstochowie, zginął 20 marca 1943 w masowej egzekucji inteligencji żydowskiej. Był dobrze znany w Częstochowie. Działacz kupiecki i społeczny, syjonista. W młodości należał do partii

socjaldemokratycznej SDKPiL, później wstąpił jako członek czynny do Żydowskiego Towarzystwa Literackiego, gdzie poznał Cesię Cutłę Szajn i ożenił się z nią 6 stycznia 1918. Mieli dwie córki: starszą – Lolę (Lea) Helman i młodszą – Felę (Fajgl).

Wybrany zastępcą radnego w 1934 r. z listy Zjednoczonego Żydowskiego Bloku Gospodarczego. Został radnym w trakcie kadencji. Zrezygnował z mandatu w czerwcu 1935 (z powodu częstych wyjazdów), na jego miejsce wszedł Maurycy Faust.

1 października 1939 wybrany do Rady Starszych. Na początku 1940 został członkiem nowego 7-osobowego Prezydium Rady Starszych. [16] W 1940 starsza córka, Lola wyszła za mąż za Henryka Helmana. Zelig razem z żoną i młodszą córką zginął w dzień Purim 20 marca 1943 wywieziony na żydowski cmentarz i rozstrzelany. Grób 5009.

APCz, MagCz 5582, s. 4, k. 9; USC, Śluby mojż. 1918/5. – Szwed, s. ?; *Czenstochower jidn*, s. CXLIII–CXLIV [zdj.]; Kromołowski, Wspomnienia, s. 258; Brener, *Widersztand*, s. 13, 16.

ROZEN [Rosen] Naftali (1898–1943)

Lekarz. Ur. 17 marca 1898 w Krośniewicach. Syn Abrahama i Ruchli Pryzmy z d. Naftali. W 1911 wstąpił do 4 klasy 8-klasowej Wyższej Szkoły Realnej Zgromadzenia Kupców w Łodzi, przemienionej następnie na Gimnazjum Męskie Zgromadzenia Kupców w Łodzi, gdzie otrzymał świadectwo dojrzałości. Wstąpił na Wydział Lekarski UW, immatrykulowany 12 listopada 1917 (l. alb. 2158). Po zaliczeniu dwóch semestrów w 1919 przeniósł się na Uniwersytet Wiedeński, gdzie 30 listopada 1926 uzyskał dyplom. W 1927 wystąpił do władz UW o nostryfikację dyplomu. Przyjęty ponownie. Nostryfikację otrzymał 10 kwietnia 1930. Osiadł w Łodzi, specjalizował się w stomatologii. Zginął wraz z żoną 20 marca i 10-letnim dzieckiem 20 marca 1943 na żydowskim cmentarzu w akcji inteligenckiej. W Łodzi w 1939 mieszkał przy ul. Kościuszki 17, w Częstochowie w 1940 [?] przy ul. Raławickiej 12. Grób 5009: wymienione Rozen Lora i Liliana.

Brener, *Widersztand*, s. 175; *Verzeichnis*, s. 78; Gliński, t. 3, s. 308; Ben Yari.

SOBOL-Kopińska R.

Zamordowana 20 marca 1943 na cmentarzu żydowskim. [Grób 5009](#).

Ben Yaari.

?? SOBOL Regina (1898–1943)

Z Kopińskich [??]. Lekarz dentysta. Ur. 1898, dyplom 1923. Częstochowa, al. Wolności 10. Zginęła 20 marca 1943 w egzekucji na cmentarzu żydowskim. [Grób 5009](#).

Wdowa po dr. med. Władysławie Sobolu (1896–1940)

Lekarz internista. Syn Szai i Cecylii z Rozenwajgów, mąż Reginy z d. Kopińskich [Muszyńskich?], ojciec Liliany. Ur. 4 kwietnia 1896 w Warszawie. Dyplom dra medycyny uzyskał w 1925. Praktykował w Częstochowie (al. Wolności 10). W 1939 został zmobilizowany do WP w stopniu ppor., przydzielony do kadry zapasowej 6 Szpitala Okręgowego w Lublinie [Modlinie?]. Ewakuowany na Wschód dostał się do niewoli sowieckiej. Był w obozie jeńców w Starobielsku. Zginął w 1940 w Charkowie. Córka Liliana zamężna Możdżeńska.

Lekarz. Syn Szai, ur. 4.04.1896 r., ppor. rez., KMed, rez. sztab., 6 Szp. Okr., internista z Częstochowy, [Starobielsk, Charków].

Urzędowy spis lekarzy 1939, s. 210; Meirtchak, s. 113; Brener, *Widersztand*, s. 176; Gliński, t. 1, s. 381.

Zginęła z synem Aleksandrem Olesiem ur. 21 września 1932 w Warszawie.

Akt zgonu 546 z 1941. Regina Sobol z d. Muszyńska c. Józefa i Blimy z Bornasztajnów, ur. 29 kwietnia 1897 w Częstochowie [akt 340 z 1901, opóźniony?], zm. 29 sierpnia 1941 w Częstochowie (Garibaldiiego 19), akt 546. Wdowiec Władysław Sobol.

Córka Liliana zam. Możdżeńska.

Córka Cecylia ur. 17 czerwca 1920 w Częstochowie (Kilińskiego 9), akt 314.

USL 1939, s. 62; *Verzeichnis*, s. 139; Gliński, t. 1, s. 381; Ben Yaari.

SOBOL Aleksander Oleś (1932–1943)

Syn Ignacego [czy Władysława?] i Rózi. Ur. 21 września 1932 w Warszawie. zginął w egzekucji 20 marca 1943.

???? YV

SZANCER Michaś (1936?–1943)

Lat 7. Zabity 20 marca 1943 w egzekucji na cmentarzu żydowskim. [Grób 5012](#).

Ben Yaari.

SZPIGELMAN Roman Abram (1891–1943)

Kupiec. Syn Zewa Wolfa i Chany z Imichów. Ur. 12 października 1891 w Częstochowie (akt 195).

Zamordowany 20 marca 1943 na cmentarzu żydowskim. [Grób 5012](#).

Wdowa Rozalia z Kenigsbergów, c. Kafla i Marii z Frejlichów, ur. 21 lipca 1895 w Częstochowie, przeżyła, w Izraelu.

Dzieci. Miriam Szpigelman-Wołkowicz ur. w 1921 w Częstochowie i Wanda Szpigelman-Openhajn ur. w 1927 w Częstochowie, obie z matką na liście ocalonych w Częstochowie, potem w w Izraelu.

Bibl. Ben Yari. Sefer Cz II, s. LIII (nekrolog i foto).

SZTAJNIC Mordka Motek Maurycy dr (1907–1943)

Lekarz internista. Syn Icka i Jachety z Landauów. Ur. 16 grudnia 1907 w Częstochowie, zamordowany (wraz z żoną Miriam) na cmentarzu żydowskim 20 marca 1943. Dyplom uzyskał w 1935 [USL podaje 1937] na USB w Wilnie. Osiadł w rodzinnej Częstochowie. Praktykował w lecznictwie żydowskim. Mieszkał ? Częstochowa, al. NMP 31. [Grób 5012](#) [z żoną].

Icek (handlarz, kupiec) s. Chila i Chai z Kożuszników; ur. 17 maja 1883 w Częstochowie. Jacheta z Landauów, c. Rubina i Dwojry z d. Nowytarger; ur. 10 sierpnia 1888 w Sosnowcu. Rodzeństwo: Estera (4 października 1909 Częstochowa –?), Mariema (5 listopada 1912 Częstochowa –?). Dziadek Chil, s. Michała i Estery z Besserglików, ur. 3 maja 1859 w Krzepicach, babka Chaja z Kożuszników, c. Abrama i Sury z Grynfeldów ur. 29 września 1860 w Częstochowie.

Żona Maria c. Arona i Rozy, ur. w 1909 w Częstochowie, mieszkała w Częstochowie, urzędniczka, zginęła 20 marca 1943.

Rocznik Lek 1938 rubr. 86; USL 1939, s. 225 (lek.); Gliński, t. 3, s. 358; Ben Yaari; Brener, *Widersztand*, s. 175.

SZYKIER Alfred dr med. (1899–1943)

Lekarz internista, niepodległościowiec, por. rez. Syn Joela Juliana i Reginy z Herszlików. Ur. 27 IV 1899 r. w Szadku.

W 1916 wstąpił do Prywatnego Gimnazjum Filologicznego Wincentego Szudejki w Częstochowie, gdzie 28 czerwca 1918 otrzymał świadectwo dojrzałości (nr 85). Wstąpił na Wydział lekarski UW, immatrykulowany 15 października 1918 pod l. alb. 3461. Od 15 listopada 1918 do 20 stycznia 1921 służył w wojsku polskim, w tym czasie zaliczył jeden semestr wojskowy. Absolutorium otrzymał 30 marca 1925, a 14 listopada 1925 uzyskał dyplom dra w.n.l. (nr 1077). Osiadł w Częstochowie, praktykował jako lekarz chorób wewnętrznych. Był lekarzem TOZ-u oraz Kasy Chorych. Przed wojną i na początku okupacji mieszkał przy Katedralnej 7 m 5.

Dnia 11 XI 1918 r. zgłosił się ochotniczo do WP w Warszawie. Służył kolejno w 36 pp Legii akademickiej, w szpitalu ujazd., 4-tym baonie sa. W Wilnie, 3 ppleg., szpit. Wojsk. w Przemyśle i czoł. san. „Samarytanka”. Przeszedł kampanię ruską od stycznia do lipca 1919 r. Był członkiem Zw. Żyd. Uczest. Walk o Niep. Polski. Dyplom 1925. Częstochowa ul. Katedralna 7 m 5 [także po 1939]. Por. rez., ur. 27 IV 1899 r. w Szadku, lekarz, dr med., zam. w Częstochowie.

Dnia 11 XI 1918 r. zgłosił się ochotniczo do WP w Warszawie. Służył kolejno w 36 pp Legii akademickiej, w szpitalu ujazd., 4-tym baonie sa. W Wilnie, 3 ppleg., szpit. Wojsk. w Przemyśle i czoł. san. „Samarytanka”. Przeszedł kampanię ruską od stycznia do lipca 1919 r.

Jest członkiem Zw. Żyd. Uczest. Walk o Niep. Polski.

W 1933 mieszkał przy ul. Panny Marii 41, w 1940 przy Katedralnej 7.

Lekarz. Zginął z żoną [?] Katą i 11-letnim Julkiem 20 marca 1943 na żydowskim cmentarzu w akcji inteligenckiej. [Grób 5012](#).

Julian, s. Alfreda i Temery z Fajnerów, ur. 19 grudnia 1931 w Częstochowie (akt 459).

Żydzi bojownicy, s. 442 [fot.]; USL 1939, s. 227; Spis telefonów 1939, s. 54; *Żydzi bojownicy*, s. 442 [fot.]; *Verzeichnis*, s. 93; Brener, *Widersztand*, s. 175; Gliński, t. 3, s. 362–363.

TATARKA Izio (1939?–1943?)

Zamordowany 20 marca 1943 na cmentarzu żydowskim. [Grób 5012](#).

Według listy w TSKŻ miał 4 lata.

Bibl. Ben Yari.

TRAUNER Henryk (1900–1943)

Lekarz. Ur. 14 kwietnia 1900 w Buczaczu. Przebieg studiów i pracy nieznane. Dyplom uzyskał w 1928 na UJK we Lwowie. Początkowo praktykował w Katowicach do 1936 jako lekarz ogólny. Spisy z 1938 i 1939 wykazują go jako chirurga ortopedę w Częstochowie. Mieszkał przy al. NMP 20 aż do czasu utworzenia getta. Zamordowany 20 marca 1943 na cmentarzu w Częstochowie w masowej egzekucji. Według innego źródła zginął w obozie w Treblince z żoną i 8-letnim dzieckiem. Wymieniony na tablicy pamiątkowej lekarzy częstochowskich pomordowanych w czasie wojny. Zamordowany 20 marca 1943 na cmentarzu żydowskim? [Grób 5012](#). na grobie błędnie Julian

Bibl. Ben Yari. *Verzeichnis*, s. 96; Gliński, t. 1, s. 421 i t. 3, s. 378.

TENENBAUM Bernard Berl dr med. (1896–1943)

Lekarz internista i położnik. Syn Efroima i Etlia z Wajskopfów, mąż lekarki. Ur. 30 maja 1896 w Częstochowie. Przez 6 lat uczęszczał do rządowego Gimnazjum Polskiego w Częstochowie. W 1915 wstąpił do I Gimnazjum Polskiego w Częstochowie, następnie uczęszczał do prywatnego 8-klasowego Gimnazjum Filologicznego Męskiego Wincentego Szudejki w Częstochowie, gdzie 19 czerwca 1917 otrzymał świadectwo dojrzałości. 26 grudnia 1918 komisyjnie uznany został za

niezdolnego do służby wojskowej. Wstąpił na Wydział Lekarski UW, immatrykulowany pod l. alb. 2078. Od 10 stycznia do 20 października 1919 prowadził bezinteresownie sekretariat Kooperacji „Samopomoc” przy Żydowskiej Resursie Rzemieślniczej w Częstochowie. Wstąpił do wojska, od 27 listopada 1920 w stopniu strzelca ochotnika otrzymał bezterminowy urlop z 1 Baonu Zapasowego ps Podhalańskich. Na semestr letni r. akademickiego 1924/25 wziął urlop ze studiów, gdyż ze względów materialnych musiał podjąć pracę zawodową. Absolutorium otrzymał 21 marca 1927, dyplom dra w.n.l. (nr 2760) uzyskał 31 maja 1928. Specjalizował się w chorobach wewnętrznych. Rocznik Lekarski 1933/34 wykazuje go w Koniecpolu, pow. Radomsko. Następnie przeniósł się do Częstochowy, gdzie wykazują go spisy lek. z 1938 i 1939. Zamordowany wraz ze swą żoną 20 marca 1943 w czasie masakry Żydów na cmentarzu żydowskim (kirkucie) w Częstochowie. Zginął w wieku 47 lat. Wg innego źródła zginął w Treblince.

Dyplom 1928. W 1933 w Koniecpolu (ul. Sieradzka 15). W 1935 w Powiatowym Komitecie Funduszu Pracy. Udzielał bezpłatnie pomocy bezrobotnym. W 1939 mieszkał przy Nowym Rynku 6, w 1940 przy Warszawskiej 1. [grób 5012: Bernard, Jurek, Roza, Sofia]

Lekarz. Mąż Jochet Tenenbaum. Zginął z żoną i 10-letnim dzieckiem w Treblince.

Efroim Tenenbaum s. Abrama Szai i Małki Chai z d. Piepcak, ur. 14 sierpnia 1870 w Koniecpolu, wyrobnik. Ita z Wajskopów, c. Ajle [Arie?] Bera i Frymety z Wajsbartów, ur. 5 listopada 1877 w Mykanowie. Dzieci. Laja ur. 2 maja 1903 w Częstochowie. Perla ur. 2 września 1900 w Częstochowie. Naftal ur. 2 września 1900 w Częstochowie. Majer ur. 8 listopada 1904 w Częstochowie.

Berek ur. 30 maja 1896 w Częstochowie (akt 187?). Żona Jacheta Zysła z Wilczyńskich, c. Icka i Jentli z Rajchmanów, ur. 10 stycznia 1898 w Częstochowie. Ginekolog położnik.

Bibl. Rocz. Lek. 1933/1934, szp. 238; GCz 1935, nr 298 (z 25 XII), s. 6; USL 1939, s. 232 (lek.); Verzeichniss, s. 95; Brener, *Widersztand*, s. 175; Ben Yari; Gliński, t. 3, s. 373.

TENENBAUM Jacheta Zofia (1898–1943)

Ginekolog położnik. Dyplom 1930. [grób 5012]

Jacheta Zysła z Wilczyńskich, c. Icka i Jentli z Rajchmanów, ur. 10 stycznia 1898 w Częstochowie.

Bibl. Rocznik Lek. 1933/34, szp. 104. USL 1939, s. 232 (lek.); *Verzeichniss*, s. 95; Ben Yari; Gliński, t. 3, s. 373.

TENENBAUM Jurek (ur. ok. 1933–1937)

TENENBAUM Róża (1880–1943)

Z Gotlibów, ur. w 1880 w Częstochowie, c. Icchaka i Hendy, wdowa, mieszkała w Częstochowie, zginęła w Częstochowie 20 marca 1943. 3 dzieci.

Może Rajzla z Gotlibów, c. Dawida i Hindy Lai z Berlinerów, ur. 3 września 1881 w Częstochowie.

Mąż Perec, s. Moszka Lejba i Kajli Lai z Majtlesów, ur. 22 listopada 1883 w Chęcinach, kupiec.

Dzieci. Dobra ur. 22 marca 1903 w Częstochowie. Zysła ur. 24 kwietnia 1907 w Częstochowie. Majer ur. 11 lutego 1910 w Częstochowie.

Rodzeństwo. Rała ur. 26 grudnia 1882 w Częstochowie (mąż Natan Dawid Berliner, s. Berka i Chany z Berlinerów, ur. 4 czerwca 1883 w Częstochowie, kupiec).

WAJSBERG [Weissberg] Rachela (1884–1943)

Lekarz chorób wewnętrznych i ginekolog. Ur. 27 sierpnia 1884 w Krakowie. W 1905 ukończyła

gimnazjum św. Anny w Krakowie, studiowała na UJ – dyplom dr wnl 9 stycznia 1912. Po studiach odbywała przez 5 lat praktykę w szpitalach w Wiedniu i w latach 1917–1921 w Sarajewie. Od 1921 pracowała w Szpitalu Żydowskim w Częstochowie (pełniła obowiązki tzw. lekarza miejscowego) i w Powiatowej Kasie Chorych. W 1940 mieszkała przy ul. Sowińskiego 36. Podczas likwidacji małego getta wraz z dr. I. Szperlingiem ukryła dzieci w szpitalu chorób zakaźnych, jednak nie zdołała ich uratować. Zginęła w Częstochowie w obozie Hasagu². Według innej wersji zginęła w egzekucji 20 marca 1943 na cmentarzu żydowskim.

Suchmiel, s. 109 [Jadwiga Suchmiel, Kariery zawodowe lekarek ze stopniem doktora wykształconych w Uniwersytecie Jagiellońskim podlegających pod krakowską Izbę Lekarską do r. 1939, Częstochowa 1998, s. 109]; USL 1939, s. 241 (lek.); *Verzeichnis*, s. 98; Brener, *Widersztand*, s. 111, 175; Gliński, t. 1, s. 433–434; Ben Yaari.

WARMUND Wolf Wowek dr (1914–1943)

Lekarz internista. Praktykował w Częstochowie. Zginął z żoną Tabą i 2-letnim Rysiem 20 marca 1943 na żydowskim cmentarzu w egzekucji inteligencji żydowskiej. [Grób 5013](#).

Według listy ofiar żona Saba i 5-letni Rysio.

Wolf Warmund ur. 6 lub 14 marca 1914 w Częstochowie. Syn Icka Joska i Ity z Szajnow. Podczas wojny we Lwowie, Horyńcu Zdroju, Miasteczku i w Częstochowie. Zabity 20 marca 1943 w Częstochowie.

Taba Toba Warmund z d. Goldminc, ur. w 1913 w Częstochowie, c. Icchaka. Żona Wolfa. Księgową. Przed wojną mieszkała w Częstochowie, Katedralna 5 [czy 8?], podczas wojny we Lwowie, Horyńcu Zdroju i w Częstochowie, Mostowa 11. Zginęła 20 marca 1943 w Częstochowie.

Ryszard Rysio Warmund ur. 17 stycznia 1941 we Lwowie, zginął z rodzicami 20 marca 1943 w Częstochowie.

Rodzice Wolfa. Icek Josek Warmund, s. Abrama Herszlika i Rajzli z Rajnherców. Kupiec, handlował drewnem. Ur. w 1888 w Janowie, zginął w październiku 1942 w Treblince. Mieszkał w Częstochowie, Katedralna 8. Ita Jetka Jadwiga Jocheweta, córka Wolfa i Szyfry. Ur. 23 grudnia 1886 w Częstochowie, zginęła w październiku 1942 w Treblince. Mieszkała w Częstochowie Katedralna 8. Rodzeństwo. Jakub Janek ur. 6 stycznia 1916 w Częstochowie. Farmaceuta. Przed wojną mieszkał w Częstochowie, podczas wojny we Lwowie i w Horyńcu Zdroju. W sowieckiej armii, zabity jako jeńiec 22 czerwca 1941 w Bruśnie Nowym. Stefcia Szyfra ur. w 22 czerwca 1922, studentka [?], mieszkała w Częstochowie, Katedralna 8, zginęła w październiku 1942 w Treblince. Szalom [przeżył].

Brener, *Widersztand*, s. 175; Gliński, t. 1. s. 435; Ben Yaari.

WINER Eliasz Aleksander (1907–1943)

Lekarz chirurg, ginekolog. Syn Izraela i Lai z Rychnerów. Ur. 24 czerwca 1907 w Częstochowie, zginął z żoną i 2 dziećmi 20 marca 1943 na cmentarzu żydowskim w egzekucji inteligencji żydowskiej. Dyplom lekarski uzyskał w 1934. Praktykował w m. Ostrowy, pow. częstochowski, a także w Częstochowie. W 1940 mieszkał przy al. NPM 20.. [Grób 5012](#) dr Eliasz i Tonia, [5013](#) Sewek l. 11 i Lilka l. 6 [?].

Żona Tonia Tauba z Epszajnow, c. Szlamy i Idessy z Rajchmanów, ur. 26 czerwca 1908 w

² „Oto Klem [szef strażników fabrycznych] prowadzi tak dobrze znaną i cenioną przez wszystkich doktor [Rachele] Wajsberg; oto jakiś strażnik prowadzi młodą piękną dziewczynę Markowicz, którą sam Klem przez cały czas bardzo się interesował [...] i wrzucają je do skazanych na śmierć.” L. Brener, *Widersztand...*, s. 142.

Częstochowie (ślub w Częstochowie 10 października 1929).

USC, Śluby mojż. 1929/187. – USL 1939, s. 249 (lek.); *Verzeichnis*, s. 102; Brener, *Widersztand*, s. 175; Gliński, t. 1, s. 454.

WINER Lilka [Lili] (1936–1943)

Córka doktora Eliasza Wina i Tauby z Epsztajnow. Ur. 28 lutego 1936 w Częstochowie (NMP 6), akt 66. Jedno z najpiękniejszych dzieci małego getta. 20 marca 1943, w Purim obchodzono jej 7 urodziny. Po południu zginęła w egzekucji na cmentarzu żydowskim z rodzicami, bratem i innymi Żydami w „akcji inteligenckiej”. [Grób 5013](#).

WINER Seweryn (?–1943)

USC, Narodziny mojż. 1936/66. – Brener, *Widersztand*, s. 100–102; Ben Yaari.

WEINBERG Marek mgr / Weinberg Róża / Weisberg Rachela dr / Zylbersztein Jakub / Zandsztein Hilary dr / Zandsztein Cecylia / Zeif Leoś / Zeif Jakub dr / Zeif żona / Zeif syn [?] / Żerykier Wilhelm / Żerykier Ewa / Galster Jerzy //

ZAJF Józef (1900–1943)

Lekarz internista i pediatra. Ur. w 1900, dyplom w 1927.
W 1933 i 1939 mieszkał w Kaliszu, pl. 11 listopada 9.

USL 1939, s. 257 (lek.).

[ZAND Jakub dr (1900–1943)

syn Józefa Wolfa i Rozalii z Markowiczów, ur. 3 maja 1900 w Częstochowie.

syn 6-letni

ZANDBERG Chaskiel (?–1943)

Lekarz. Zginął 20 marca 1943 na cmentarzu żydowskim w akcji inteligenckiej. Według innej wersji zginął w 1944 w Warszawie.

Bibl. Brener, *Widersztand*, s. 176; Gliński, t. 3, s. 420.

Lista osób z inteligencji żydowskiej straconych przez żandarmerię niemiecką na cmentarzu żydowskim w Częstochowie dn. 20 marca 1943 roku

1. dr Pohorille Szymon adwokat
2. Pohorille Bronisława
3. Pohorille Maryla lat 12
4. Pohorille Ruta

5. dr Anisfeld Alfred dyrektor gimnazjum
6. Gitler Jeremiasz adwokat
7. Gitler Felicja
8. Gitler Ania lat 6
9. Gitler Itamar lat 5
10. Kurland Bernard przemysłowiec
11. Kurland Maria
12. Kurland Tola
13. Borzykowski Dawid kupiec
14. Ferster Stefa
15. Galster Maurycy przemysłowiec
16. Galster Genia
17. Żerykier Wilhelm przemysłowiec
18. Kopiński Leon przemysłowiec
19. Kopińska Augusta
20. Kopiński Władysław uczeń
21. Szancer Michał lat 7
22. Kopiński Maurycy przemysłowiec
23. Kopińska Teresa
24. Kopiński Adam Waław uczeń
25. Kopiński Hanka lat 10
26. Sobol Róża
27. Sobol Aleksander lat 10
28. Tatarko Izio lat 4
29. Berliner Natan Dawid przemysłowiec
30. Tenenbaum R.
31. Rotbard Zelig przemysłowiec
32. Rotbard Fela uczennica
33. dr Praport Stanisław lekarz
34. Praport Halina
35. Praport Jerzy lat 9
36. dr Grunwald Kruza lekarz
37. dr Szykier Alfred lekarz
38. Szykier Kata
39. Szykier E. Lat 12
40. dr Haleman lekarz
41. dr Halemanowa lekarz
42. Haleman dziecko
43. dr Lewin Mieczysław lekarz
44. dr Wiener Eliaszk lekarz
45. Wiener Tonia
46. Wiener Liliana lat 6
47. Wiener Seweryn lat 11
48. dr Kagan Dawid
49. Kaganowa
50. Kahan Marian uczeń
51. dr Lipiński Julian lekarz
52. Lipińska
53. dr Lipiński Zygmunt lekarz
54. Lipińska
55. Lipińska Janina 1 rok
56. dr Epsztajn Bernard lekarz

57. dr Epsztajn Irena bakteriolog
58. Epsztajn Edward 11 lat
59. Epsztajn 7 lat
60. dr Falk lekarz
61. Falk Jadwiga
62. Falk Ania
63. dr Barczyński lekarz
64. Barczyńska
65. dr Seif
66. Seifowa
67. Seif 8 lat
68. dr Chajutin Pola lekarz
69. inż. Feiner Henryk inżynier
70. Bodzechowski Jerzy inżynier
71. Hamerman Eugeniusz aplikant adwokacki
72. Horowicz Jakub aplikant adwokacki
73. Horowicz Franciszka
74. dr Lampel Leon adwokat
75. Lampel Halina
76. Geszykter aplikant adwokacki
77. Firstenfeld Bernard
78. Firstenfeld Salomea
79. dr Warmund Wolf lekarz
80. Warmundowa Saba
81. Warmund Rysio 5 lat
82. dr Rosen lekarz
83. Rosenowa
84. Rosen Liliana dziecko
85. dr Zandsztajn Hilary lekarz
86. Zandsztajn Cecylia
87. Zandsztajn Leon
88. Weinberg Moniek aplikant adwokacki
89. Weinberg Rosa
90. Rychter Dawid
91. Zylbersztajn Bernard
92. dr Broniatowski Ajzyk
93. Broniatowska [~~skreślone: Pola~~; dopisane: Mania?]
94. Broniatowski (syn) [dopisane: Bronisław ?]
95. dr Krauskopf Henryk
96. Krauskopf Pola
97. Krauskopf (syn)
98. Lewin Genia
99. inż. Landau
100. dr Trauner lekarz
101. Traunerowa
102. Trauner dziecko
103. dr Tenenbaum Bernard lekarz
104. dr Tenenbaum Zofia lekarz
105. Tenebaum Jurek 6 lat
106. Rotbard Róża
107. Glikstein Stefan lekarz
108. Glikstein Stefania

109. Blumenfeld Mojżesz lekarz
110. Blumenfeld Tonia
111. Blumenfeld dziecko
112. Blumenfeld dziecko
113. dr Sztajnic Maurycy lekarz
114. Sztajnicowa Maria
115. dr Kijak Mojżesz lekarz
116. Kijakowa Maria
117. Kijak Edward lat 10
118. dr Gutman Leon lekarz
119. dr Lewenhof Adolf
120. Lewenhof Leonia